

BOYDOÑ-KÖKŞİN

Añdanıp cadar ak talaylu, Añdap cürer ak taygalu, Ak-boro corgo attu Ak-kaan curtap cattı. Bogono söögi bojogondo, Boydoñ-Kökşin dep uuldu boldı. Başı kajayıp, karıganda, Boydoñ-Koo dep kıstu boldı. Katu çaktı sezıp iyze, Ak talayı türülip cadat, Ak taygazı seleñdep, Ak tumanı kaynap turat... Bir künde Ak-Kaan Ugup cadar bolgojin, Ak talayı şıulap turdı, Ak taygazı kürkürep turdı, Ak malı kiştejet, Albatı-conı ıylajıt, “El-conım, ne bolgon? – dep, - Cetkerlü çak kelgen be?” – dep, Ak-kaan surap turat. “Cer telekey üstile Celbegen cetker kelet” – dejet. Ak-kaan kıyığı saldı, Albatızına aydıp turdı: “Altay cerin koriytan Alıptarım kayda? – diyt. – Kün keberin tartıngan Külükterim kayda?” – diyt. Cer toozını ködürilip, Ceten çerü şıydındı, Altay üstün tibiredip, Altan çerü cuuldı. Celbis opo Celbegen Cerdıñ üstün cuduptır. Cetker bolgon edüni Ceñer kiji cok emtir. Kalaptu kelgen çerüni Kabıra tudup cudup cadat, Udura bolgon nemeni Üze tartıp kelip cadat. Onı körgön Ak-kaan Ok caazın ala koydı, Er iydezin tartınıp, Tındu ogın bojottı – Kadalbadı, çarçaldı. Üldüzile çabarda, Üldüzi onıñ sına berdi, Cıdazıla kadaarda, Cıdazı sınıp, çaçıldı.	5 10 15 20 25 30 35 40 45 50	<i>Dalgalanıp duran ak nehirlı, Avlanıp gezilen ak dağlı, Ak-boro rahvan atlı Ak-kaan yaşadı. Kemiđi yumuşadığında, Boydoñ-Kökşin adlı oğullu oldu. Başı ağarıp, ihtiyarladığında, Boydoñ-Koo adlı kıızlı oldu. Kötü zamanı sezdiğinde, Ak nehri dürülüp, Ak dağı sallanıp, Ak sis kaynaşırdı... Bir gün Ak-kaan Duydu ki, Ak nehri coştı, Ak dağı güürüldedi, Ak malı kişnedi, Halkı ağlaştı. “Halkım, ne oldu? diye, Korkunç zaman mı geldi? diye, Ak-kaan sordu. “Yeryüzünün üstüyle Korkunç Celbegen geliyor.” dediler. Ak-kaan nara attı, Halkına şöyle dedi. “Yurdu Altay’ı koruyan Alplerim nerede? dedi. Güneş şekilli Yiğitlerim nerede?” dedi. Yerin tozunu kaldırıp, Yetmiş ordu hazırlandı, Altay üstünde at koşturup, Altmış ordu toplandı. Şeytan Celbegen Yeryüzünü yutmuş. Felâket saçan bu şeytani Yenecek insan yokmuş. Üstüne gelen askeri Kavrayıp yutuyormuş, Karşı gelen her şeyi Savurup geliyormuş. Onu gören Ak-kaan Okunu, yayını aldı, Er gücünü toplayıp, Canlı okunu saldı, Ok saplanmadı, dağıldı. Kılıcıyla vurduğunda, Onun kılıcı kırıldı, Kargısını vurduğunda, Kargısı kırılıp, dağıldı.</i>
---	---	---

Onı körüp, Ak-kaan
Oyto cana mañtattı.
Ermen-Çeçen üyine
Erep, caynap aydıp turdı:
“Ulu curttı üzeten 55
Ulu cetker kelip cat,
Eki caş balabıstı
Emdi aparıp, cajıralı”.
Tört caştu uulçağın
Törgöy tuttı adazı, 60
Eki caştu kızıçağın
Ekçey aldı enezi,
Ak tayganı aştılar,
Ak özökkö tüştiler.
Kara tuunı aştılar, 65
Kara cışka cettiler.
“Curtıgar emdi mında bolor,
Baldarıs” – dep aydıştı,
Ceten ayrı terektiñ
Tözine salıp koydılar. 70
“Kalcu tabış ugulza,
Kara kuyga kiriger” – dep,
Olordı cakıp saldılar.
Ak-kaan üyile
Albatızana meñdedi, 75
Kañça conın baştap alıp,
Katap cetkerle cuulaştı.
Celbis cutpa Celbegen
Ak-kaandı adı boyıla
Ajıra cudup iybey kayttı. 80
Ermen-Çeçen abakaydı
Baza cuda salıp iydi...

***

Eki bala erigip,
Ebire bazıp cürgüleyt.
Kırdı kırlay bazala, 85
Kursagin taap cürgület.
Azık-tülük bojogon,
Argazı ne boloton?
Ösküs-cabıs baldardıñ
Cürümi kandıy boloton? 90
Boydoñ-Kökşin akazı
Boydoñ-Koo sıynına aydat:
“Elge-congo bazıp cürüp,
Aş-kursak tabalık” – diyt.
“Ösküs-cabıs ulustı 95
Öçöör neme köp çıkar,
Bazıp, tenip cürgendi
Bazınar neme tabılar.
Bogo artsabıs, kaydar?” – dep,
Boydoñ-Koo sıynı aydat. 100
Boydoñ-Kökşin karuuna aydat:

Bunu gören Ak-kaan
Atını geriye koşturdu.
Eşi Ermen-Çeçen'e
Yalvarmaklı konuştı:
“Ulu yurdu dağıtan
Ulu şeytan geliyor,
İki küçük çocuğumuzu
Şimdi götürüp, saklayalım.”
Dört yaşındaki oğulcuğunu
Tutup aldı babası,
İki yaşındaki kızcığını
Kucaklayıp aldı anası,
Ak dağı aştılar,
Ak vadiye indiler.
Kara dağı aştılar,
Kara ormana yettiler.
“Yurdunuz şimdi burası olacak,
Yavrularımız.” dediler.
Yetmiş dallı kavağın
Dibine koydular.
“Korkunç ses duyarsanız,
Kara mağaraya girin.” diye
Onları tembihlediler.
Ak-kaan eşiyile
Hızla halkına vardı,
Sayısız halkı yönetip,
Tekrar şeytanla savaştı.
Şeytan Celbegen
Ak-kaan'ı atıyla birlikte
Yutup yedi.
Eşi Ermen-Çeçen'i
Onu da yuttu...

***

İki yavru çaresiz kalıp,
Etrafta yürüyüp, koştular.
Kırlarda yürüyüp,
Yiyecek buldular.
Azıkları bitince,
Ne yapacaklardı ki?
Öksüz çocukların
Hayatı nasıl olur ki?
Ağabeyi Boydoñ-Kökşin
Boydoñ-Koo kız kardeşine şöyle dedi:
“Halkın arasına girip,
Yiyecek bulalım.” dedi.
“Öksüz insanları
Horlayan çok çıkar,
Başiboş gezene
Sataşan olur.
Burada kalsak ne olur?” diye,
Kızkardeşi Boydoñ-Koo konuştı.
Boydoñ-Kökşin cevabını şöyle verdi:

<p>“Cajil bürlü caygıda Cakşı emey, sıynım? Koron-açu sook tüşse, Kanaydarıs, sıynım?...”</p>	105	<p>“Yeşil yapraklı baharda Her şey güzel, kız kardeşim? Ya sert soğuk düştüğünde, Ne yaparız kardeşim?...”</p>
<p>Eki bala mañırlap, Ceti kırdı aştılar. Bir taygaga çıgala, Arı badın körgüleze, Kara agaştıy albatı, Karanادی ak mal Kıymıragan boluptır. Ayga-künge çaligan Ak örgöö köründi, Altı üyelü çakıda Ak-sarı at turdı. “Kaan kijiniñ curtına Kirelik” - dep, uul aydat. “Kirze de tegin congo kirbey, Kaanga ne kiret?” – dep, kıs aydat. “Kirze de, kaanga kirbey, Onoñ ermek ukpay” dep, Akazı sıynızın cedinip alıp, Örgööni köstöp bazıp iydi. Möñün örgöö canında Ejikçiler turgulayt, Kızıçak la uulçaktı Kaanniñ örgöözine bojotpoyt. Andıy da bolzo, uulçak Sıynızıla cügürüp, Albanla kire kondı. Kaan boyı örgöözinde Segis kat şireede Arı körüp uyuktap cadat. Bay kiyimdü abakayı Bajın tarap oturdı. “Kaydañ kelgen, baldar?” – dep, - Kaydaar barıp cadaar?” – dep, Kaykap ol suradı. Boydoñ-Kökşin kuuçındap berdi: “Ak-kaan dep kaanniñ Baldarı bolgon edibis. Celbegenneñ kaçala, Ceribisteñ bis iradıs”. Abakay turup çıgala, Arkıttañ çegen urup berdi. Onıñ kiyninde kaandı Oygozıp, emdi silkidi. “Bu solun baldardıñ Ermek-sözün uk” – dedi. Kaan kiji añdanıp: Kandıy baldar bu?” – dedi. Celbegenneñ kaçıp cürgen Baldar kelgen dep uğala, Teñeridiy kizirep çıktı,</p>	110 115 120 125 130 135 140 145 150 155	<p>İki çocuk yabancı sarmısak toplayarak, Yedi kır aştılar. Bir dağa çıkarak, İleri doğru baktıklarında, Kara ağaç gibi halk, Akasya gibi ak hayvan Kaynaşıyormuş. Aya, güneşe karşı parıldayan Ak saray göründü. Altı boğumlu at direğinde Ak-sarı at duruyordu. “Kağanın yurduna Girelim.” dedi oğlan. “Gireceksek halkın evine girmeyip de, Kağanın sarayına niçin giriyoruz?” dedi kız. “Gireceksek kağanın sarayına girip, Onun sözünü dinleyelim.” diye, Ağabeyi kız kardeşini alıp, Saraya doğru yürdü. Gümüş sarayın yanında Kapıcılar duruyordu. Kızla oğlanı Kağanın sarayına bırakmadılar. Öyle de olsa oğlan Kız kardeşiyle koşup, Zorla saraya girdi. Kağanın kendisi sarayında Sekiz kat tahtında İleri doğru bakıp uyukluyordu. Zengin giyimli eşi Oturmuş başını tarıyordu. “Nereden gelen, çocuklarsınız?” diye, “Nereye gidiyorsunuz?” diye, O şaşırarak sordu. Boydoñ-Kökşin konuştı: “Ak-kaan adlı kağanın Çocuklarıydık. Celbegen'den kaçarak, Yerimizden uzaklaştık.” Kadın ayağa kalkarak, Fıçıdan çegen* doldurup verdi. Ondan sonra kağanı Silkip, uyandırdı. “Bu yabancı çocukların Lâfını, sözünü dinle” dedi. Kağan dönüp: Bu çocuklar da kim?” dedi. Celbegen'den kaçıp dolaşan Çocukların geldiğini duyunca, Gök gibi güürüldedi,</p>

* Çegen: Sütten yapılan içecek.

Temirdiy şınırap çıktı. "Mınañ çıgıp barıgar" Cıdıgar da çok bolzın! Edüler bogo ne kelgen? Emdi le mınañ ırazın! Silerdeñ ulam Celbegen Ceribiske cedip keler, Amır catkan boyıska Cetkerlü çaktı tüşürer. Barıgar la barıgar!" – dep, Emdi sürüp iybey kayttı. Eki bala cedinişkençe Ejikteñ türgen çıktılar. Kazır kaannıñ cerineñ Kapşay kaçıp bardılar. Kança künge barganın Karındaştar aaylabayt. Bir le körüp turgajın, Sarı ölöñi caykangan Sarı çöl cadırı. Sarı çöldiñ tübinde Ayıl turganı köründi. Ejiginiñ canında Kök bozu buuda turdı. Kögörüp catkan calañda Kök uy otop cürdi. "Ogo barıp kirbeek, Köndüre ödüp baralık – dep, Boydoñ-Koo kıs ayttı. – Malı çok, eli çok Curtka ne kirer?" – dedi. "Kirip iyze kanaydar?" – dep, Boydoñ-Kökşin akazı ayttı. Eki bala cedinişkençe Ejikti açıp kirdiler. Epsi canında uçukpay, Emegen kiji oturdı. Eki emçeğin eki iynineñ Ajıra salıp algan boldı. "İçken suuñ kayda? – dep, Baskan altayın kayda?" – dep, Emegen ermek suradı. "Ak-kaanın baldarı edis, Ada-enebisti albatı-condı Opo Celbegen kelele, Onçozın cudup bargan – deşti. – Tınıstı alıp, cajnıp, Kaçıp cürgen edibis" – deşti. Üstü-cuulu kursaktı Üy kiji salıp turdı. Aştağan baldar toyp oturdı, Arıgan boyları tokınap oturdı. Boydoñ-Kökşin em bolgojin Ürgülep mında oturdı.	160 165 170 175 180 185 190 195 200 205	<i>Demir gibi şınırdadı. "Buradan çıkıp gidin." Kokunuz da yok olsun! Şeytanlar buraya niçin geldiniz? Hemen buradan uzaklaşın! Sizin yüzünüzden Celbegen Yetip yerimize gelir, Rahat hayatımıza Felâketi düşürür. Gidin hemen gidin!" diye, Sürüp, kovaladı. İki çocuk birbirine tutunup Kapıdan hızla çıktılar. Zalim kağanın yerinden Hızla kaçıp gittiler. Kaç gün gittiklerini Kardeşler de anlamadı. Bir de baktular ki, Sarı otu saallanan Sarı çöl uzanıyor. Sarı çölin dibinde Duran ev göründü. Kapının yanında Gök buzağı bağlıydı. Göğeren ovada Gök inek otluyordu. "Oraya gidip girmeyelim, Doğruca geçip gidelim" diye, Boydoñ-Koo kız konuştu. Hayvanı olmayan, eli olmayan Yurda niye girelim?" dedi. "Girsek ne olur?" diye, Ağabeyi Boydoñ-Kökşin konuştu. İki çocuk birbirine tutunup Kapıyı açıp girdiler. Evin kadınlar tarafında ses çıkarmadan, Bir kadın oturuyordu. İki memesi iki omzundan Sarkmış duruyordu. "İçtiğiniz suyunuz nerede? diye, Gezdiğiniz yurdunuz nerede? diye, Kadın sordu. "Ak-kaan'ın çocuklarıydık, Ata, anamızı, halkımızı Şeytan Celbegen gelerek, Hepsini yutup yedi, dediler. Gizlenerek, canımızı kurtarıp, Kaçıp dolaştık." dediler. Yağlı yemeği Kadın önlerine koydu. Acıkan çocuklar doydular, Yorulan vücutları dinlendi. Şimdi Boydoñ-Kökşin Burada oturup uyukladı.</i>
--	--	---

Kıs-kaan ak şireede
Kıyın cadıp oturdı.
Kirip kelgen kijini
Kılças edip acardı.
Eki közi çolmon oşkoş, 420
Eki kaçarı tañdak oşkoş,
Koş kabagı çiye tartılat,
Koyu üni cımjak ugulat.
“Suzup içken suuñ kayda? –
Sunup baskan ceriñ kayda?” – 425
Boydoñ-Kökşinneñ surap turat.
“Altan altı talalu,
Ağajı çok ak taygada,
Ak suuzı ajıngan
Ak talaydıñ cakazında catkan 430
Ak-kaanniñ balazı edim.
Ada-enemdi ak malıstı
Celbis opo Celbegen
Kelip, onçozın cudup koygon.
Kaçıp cürgen kaçkın edim, 435
Bazıp cürgen baskın edim” – dep,
Boydoñ-Kökşin aydıp iydi.
Kıs-kaan mında ugala:
“Ayran suzup, urbas pa?” – dedi.
Aydarda kazançıları 440
Çegen-suuzın ekeldi,
Aş-tustı stolgo saldı,
Boydoñ-Kökşindi kündüley berdi.
Kıs-kaanniñ altayında
Teñeri tübin keze bilgen 445
Tenek-Bökö dep külük bar emtir.
Kıs-kaan biçik çiyele,
Kuştıñ kanadına buulayla,
Tenek-Bökögö atkarıp iydi.
Ekinçi kün ötkön soñında 450
Boydoñ-Kökşin ayıldan çıktı,
Ebirede körüp turdı.
Caan taygalar kenetiyin
Caykanıjıp tura berdi.
Caan talay çaybalıp, 455
Caradınañ aja berdi.
Tımık suunıñ bajında
Tuman tujüp, cayıldı.
Aydıñ-künniñ aldına
Ak tuman tartıldı. 460
Baza la bir körüp turza,
Aydıñ-künniñ bajında
Teñeriniñ tübinde
Tenek-Bökö kelip cattı.
Ceti kuçak temir tayaktı 465
Ceñilince tayanıp,
Ağın suulardı altay bazıp,
Caan kırlardı caya bazıp,
Cedip kelgen turbay kayttı.

Kıs-kaan ak tahtta
Uzanmış duruyordu.
Girip gelen insana
Göz ucuyla baktı.
İki gözü yıldız gibi,
İki yanağı tan gibi,
Kaşı çekilmiş hat gibiydi,
Tok sesi yumuşaktı.
“Alıp içtiğın suyun nerede?
Gezip dolaştığın yurdun nerede?”
Boydoñ-Kökşin’e böyle sordu.
Altmış altı taraflı,
Ağaçsız ak dağdan,
Ak suyu aşan,
Ak nehrin kıyısında yaşayan
Ak-kaan’ın çocuğuydum.
Ata anamı, ak hayvanımızı
Şeytan aç göz Celbegen
Gelip, hepsini yiyip yuttu.
Ben ondan kaçan kaçacağım,
Gezip dolaşın, avareyim.” diye,
Boydoñ-Kökşin konuştı.
Bunları duyan Kaan-kıs
“Ayran alıp, içmez misin?” dedi.
Öyle deyince aşçıları
Çegen, içecek getirdiler,
Yemekler masaya kondu,
Boydoñ-Kökşin’e ikrâm edildi.
Kıs-kaan’ın yurdunda
Göğün altındaki her şeyi bilen
Tenek-Bökö adlı yiğit varmış.
Kıs-kaan mektup yazarak,
Kuşun kanadına bağlayarak,
Tenek-Bökö’ye gönderdi.
İkinci günün sonunda
Boydoñ-Kökşin evden çıktı.
Etrafa bakıp durdu.
Birden büyük dağlar
Sallanıp durdular.
Büyük nehirler dalgalanıp,
Kıyılarından aştılar.
Durgun suyun yanına
Sis düşüp, yayıldı.
Aydın, güneşin önüne
Ak sis çekildi.
Tekrar baktı ki,
Aydın, güneşin başında
Göğün dibinden
Tenek-Bökö geliyor.
Yedi kucaklık demir bastona
Kolayca dayanıp,
Akarsuları adımlayarak geçip,
Büyük kırları yaya yürüyerek,
Yetip geldi.

Onu körgön Tenek-Bökö kıygırdı:
 “Sler, caan kiji, tujiger,
 Belen odudañ et ciger” 525
 Aydarda Celbegen aydat:
 “Sende meniñ keregim cok,
 Mende seniñ keregin cok” – dep,
 Onoñ arı cürüp iydi. 530
 “Adañniñ edin ci, tañma!” – dep,
 Tenek-Bökö arbana berdi.
 Kökigen Celbegenniñ emegenin
 Kök bukadañ antara tarttı.
 Tarmaçı cutpa kadıttı 535
 Tayagıla cıga soktı.
 Takıp tayagın ködürele,
 Talayıp kelip, baza soktı,
 Kalcu kök bukaniñ beli
 Kök ağaştıy sına berdi. 540
 Ono körgön Celbegen
 Ogırbas boyı ogırdı,
 Çıñırbas boyı çıñırdı,
 Tenek-Bököniñ üstine
 Kalıp kelbey kanayttı. 545
 Caak başka soguştı,
 Carın baştañ tuduştı.
 Carat cerdi caza tepti,
 Calañ cerdi sögö tepti.
 Ak talaydı caya bazıp, 550
 Ağın suuzın agıstı.
 Caan tayganı kaza basıp,
 Say-kumagin koskordı.
 Üç küñge sogujıp,
 Uyadap Celbegen arıdı, 555
 Cer tayanarı köptöp,
 Cedip tudarı astadı.
 Eki tudup, Tenek-Bökö
 Celbegendi ködürüp çıktı,
 Üç temdenip ekçey tudup, 560
 Kök bulutka alıp çıktı.
 Salkın-eezindi sıgırtıp,
 Say kumakka kelip soktı,
 Celbegenniñ ceti bajı
 Cer sayın toolonıştı. 565
 Kanıga bergen Tenek-Bökö
 Kalcu öştüni tepsedi,
 Kabırgazın kayra tepti,
 Omırtkazın oyo tepti.
 Ağın suuga barala, 570
 Arulanıp cunundı.
 Tiştöp salgan çardıñ edin
 Amıranıp, cip oturdı.
 Arka-tuuga kenetiyyin
 Ak bulut tüje berdi. 575
 Suuniñ, köldiñ üstine
 Sur boroon çayıla berdi.

Onu gören Tenek-Bökö bağırdı:
 “Siz, hürmetli birisiniz, inin,
 Hazır kamptan et yiyin.”
 Celbegen ise şöyle dedi:
 “Benim seninle işim olmaz,
 Senin benimle işin olmaz.” deyip,
 Oradan uzaklaştı.
 “Babanın etini ye, mel’un!” deyip,
 Tenek-Bökö kızdı.
 Coşan Celbeen’in karısını
 Gök boğadan çekip devirdi.
 Büyücü aç gözlü kadını
 Bastonuyla vurup yıktı.
 Tekrar bastonunu kaldırıp,
 Sallayıp tekrar vurdu,
 Vahşî gök boğanın beli
 Gök ağaç gibi kırıldı.
 Onu gören Celbegen
 Böğürmezdi böğürdü,
 Çığlık atmazdı, çığlık attı,
 Tenek-Bökö’nün üstüne
 Sıçrayıp atladi.
 Yanaktan, baştan vuruştular,
 Omuz omuza tutuştular.
 Su kıyılarını yıktı,
 Ovaları dağıttı.
 Ak nehre basıp,
 Akarsuyu akıttı.
 Büyük dağa basıp,
 Taşını, toprağını dağıttı.
 Üç gün vuruştuktan sonra,
 Celbegen yorulup, güçten düştü,
 Yere dayanması artıp,
 Tutup kavraması azaldı.
 İki defa tutup, Tenek-Bökö
 Celbegen’i kaldırdı,
 Kınırıp, üç kez sıçrayıp,
 Alıp gök buluta çıktı.
 Rüzgârı uğuldadı,
 Taşa, kuma çarptı.
 Celbegenin yedi başı
 Yerlerde yuvarlandı.
 Hınçlanan Tenek-Bökö
 Zâlim düşmanını tepti,
 Kaburgasını büktü,
 Tepip omurgasını oydu.
 Akarsuya giderek,
 Yıkayıp, temizlendi.
 Öküziñ şişe taktığı etini
 Yiyip dinlendi.
 Birden ormana, dağa
 Ak bulut düştü.
 Suyun, gölün üstüne
 Boz duman yayıldı.

Caan talay çaybalıp, Caradınañ ajınıp cattu.		<i>Büyük nehir dalgalanıp, Kıyısından aştı.</i>
Caan taygalar seleñdep, Say korımı tögülip cattu.	580	<i>Büyük dağlar sallanıp, Taşı, toprağı döküldü.</i>
Acıktap turza Celbegenniñ Adaanıñ alatan uuli emtir.		<i>İyice baktı ki, Celbegen'in İntikamını almaya gelen oğluymuş.</i>
Kaltar-sarı ölbös attu Kan-Saralday kezer emtir.	585	<i>Kaltar-sarı ölmez atlı Yiğit Kan-Saralday'muş.</i>
Albañ-telbeñ kelele, Adazınıñ söögin kördi.		<i>Paytak puytak gelerek, Babasının cesedine baktı.</i>
“Meni kapşay öltür!” – dep, Tenek-Bökögö kıygırdı.		<i>“Beni hemen öldür!” diye, Tenek-Bökö'ye bağırdı.</i>
Tayagın alıp, Tenek-Bökö Kaltar-sarı attıñ belin	590	<i>Bastonunu alıp, Tenek-Bökö Kaltar-sarı atın beline</i>
Kança cerdeñ üze soktı.		<i>Sayısız yerine vurdu.</i>
Eki baatır kabıştı, Eleñ-seleñ tartıştı,		<i>İki bahadır kapıştı, Birbirini sarstı,</i>
Caak başka soguştı, Carın baştañ tuduştı.	595	<i>Yanak yanağa vuruştu, Omuz omuza tutuşular.</i>
Cer toozını teñeriğe çıkıtı, Teñeri toozını cerge tüştü.		<i>Yerin tozu göğe çıkıtı, Gögün tozu yere düştü.</i>
Caan talay caradınañ çıgıp, Öskö cerge aga berdi.	600	<i>Büyük nehir kıyısından aşıp, Başka yere doğru aktı.</i>
Caan tayga seleñdep, Say-kumagı tögüldi.		<i>Büyük dağ sallanıp, Taşı, kumu döküldü.</i>
Tüni-tüji bildirbes Tün karañuy tura berdi.		<i>Gecesi, gündüzü belli olmaz Bir karanlık oldu.</i>
Ayı-küni körünbes Ay karañuy bürkeldi.	605	<i>Ayı, güneşi görünmez Ay karanlığa düştü.</i>
Ceti kün tuduştı, Cerge kem de tüşpedi.		<i>Yedi gün tutuşular, Yere kimse düşmedi.</i>
Kenetiyn Tenek-Bököniñ İyde-küçi kire berdi.	610	<i>Birden Tenek-Bökö'nün Gücü, kuvveti arttı.</i>
Kanına kan kojulıp, Eki ködürüp, Kan-Saraldaydı		<i>Kanına kan katılıp, Kan-Saralday'ı iki defa kaldırıp,</i>
Eñzezine alıp çıkıtı.		<i>Omzuna alıp çıkıtı.</i>
Aylandırıp, üç temdenip, Ak bulutka kömö tuttı,	615	<i>Dönderip, üç defa sıçrayıp, Ak buluta gömdü,</i>
Korım-taşka ekelip, Sogorgo lo cadarda,		<i>Getirip tam kayaya, taşa Vürmek üzereyken,</i>
Kan-Saralday kayıla berdi, Tenek-Bökö tappay kaldı.		<i>Kan-Saralday kayboluverdi. Tenek-Bökö onu bulamadı.</i>
Kan-Saraldaydı bedrep, Tenek-Bökö cürüp iydi.	620	<i>Kan-Saralday'ı arayıp, Tenek-Bökö dolaştı.</i>
Kan-Saralday kubulala, Kıs-kaannıñ curtın köstöp,		<i>Kan-Saralday kılık değıştirip, Kıs-kaan'ın yurduna doğru,</i>
Türgen-tükey barıp cattu.		<i>Hızla gitti.</i>
Aydıñ-künniñ aldınañ Ak tuman kaynap çıkıtı.	625	<i>Aydın, güneşin önünden Ak sis kaynadı.</i>
Tuunıñ, suunıñ bajına Tuyuk tuman tura berdi.		<i>Dağın, nehrin başına Koyu sis çöktü.</i>
Kıs-kaan la Boydoñ-Kökşin Alañ kaykap turdılar.	630	<i>Kıs-kaan'la Boydoñ-Kökşin Şaşırıp kaldılar.</i>
“Kandıy tübek tabıldı?”		<i>“Nasıl bir felâket oldu?”</i>

Kalak-kokiy!” – deştiler.
 Baza la bir krp turza,
 Kan-Saralday keletti.
 “Kacazin kaıp crer? – dep, 635
 Boydon-Kkşin aydındı. –
 lr bolzo, lgy l,
 Udura ne baspas? – dedi. –
 Sogujar bolzo, soguşkay la,
 ike ne krbs?” – dedi. 640
 Cuu-cepselin kiyinip,
 Boydon-Kkşin udura ıktı.
 “ld bajı amır ba,
 Cıda bajı ezen be?” – dep,
 Boydon-kkşin aydındı. 645
 Caak başka soguştı,
 Carın başta tuduştı.
 Caan talaydı caradına
 Caya bazıp, agıştı.
 Caan tayganı oodo bazıp, 650
 Say kumagin koskordı.
 Onoyıp la turarda,
 Tenek-Bk cedip keldi.
 “Kaça cerdi keridim!” – dep,
 Terlegen-burlagan keldi. 655
 Tap edip bazıp keldi,
 Tayakpıla sogup iydi –
 Kan-Saralday kaça cerde
 zlip, aıla berdi.
 Celbegenni uulını sgin 670
 Adazını sgile kojo
 Ak calaga ogo saldı.
 Bir arkanı ağajın
 Brte kezip, ot saldı.
 Ak kubalın alala, 675
 Ezin-salkınga taştadı.
 Ağın suuga kelele,
 Arulanıp cunundı.
 Kıs-kaan kelele,
 Sngen szin aydındı. 680
 “Bolot kezer sındı – diyt, -
 Moıs taıma bazıldı” – diyt.
 lgn kiji tirilgendiy boldı,
 kn ot kamilkandiy boldı.
 Iraakta catkan uluska 685
 Biik iyip, atkardı.
 Cuukta catkan kalıkka
 Eli iyip, kıırdı.
 Tuuga tedep et tuuradı,
 Suuga tedep arakı cuudı. 690
 Cılıp bolbos cılmay semisti
 Cıga tartıp, soygılap turat.
 Bazıp bolbos bayım semisti
 Mal ortodon taldap turat.
 Kmş tondu klkter 695

h, vah!” dediler.
 Bir de baktılar ki,
 Kan-Saralday geliyor.
 “Daha ne kadar kaacağım?, deyip,
 Boydon-Kkşin sylendi.
 leceksem, leyim,
 Niye karşı ıkmiyorum?, dedi.
 Vuruşacaksam, vuruşayım,
 Niin doğru bakmiyorum?”, dedi.
 Savaş elbisesini giyinip,
 Boydon-Kkşin karşı ıktı.
 “Kılı başı rahat mı,
 Kargı başı esen mi?” diye,
 Boydon-Kkşin syledi.
 Yanak yanağa vuruştular,
 Omuz omuza tutuştular.
 Byk nehrin kıyısına
 Basıp akıttı.
 Byk dağı paralayıp,
 Taşını, kumunu ezdi.
 Bunlar olurken,
 Tenek-Bk yetip geldi.
 “Sayısız yer dolaştı!” deyip,
 Ter basmış hlde geldi.
 Pat diye basarak geldi,
 Bastonuyla vurdu,
 Kan-Saralday sayısız yerinden
 Paralanıp, saıldı.
 Celbegen’in oğlunun cesedini
 Babasının cesediyle birlikte
 Bir dz lğe st ste koydu.
 Bir ormanın ağacını
 Paralayıp, ateş yaktı.
 Ak kln alarak,
 Rzgrda savurdu.
 Akar suya gelerek,
 Yıkayıp temizlendi.
 Kıs-kaan gelerek,
 Sevinli szn syledi.
 “elik yiğit kırıldı, dedi,
 Canavar mel’un ldrld”, dedi.
 len kişi dirilir gibi oldu,
 Snen ateş yanar gibi oldu.
 Uzakta yaşayan insanlara
 Mektup yazıp, gnderdi.
 Yakında yaşayan halka
 Eli gnderip, ağırdı.
 Dağ gibi et doğradı,
 Nehir gibi rakı yığdı.
 Semizlikten srnemez hayvanı
 Yıkıp kesti.
 İyi beslenmekten yryemezi
 Hayvanların arasından seti.
 Gmş giyimli yiğitler

Künçığıštañ kelgileyt. Altın tondu alıptar Altı talada cuulgılayt. “Ermek-sözimdi ugıgar” – dep, Kıs-kaan aydıp turdı. 700 Onço kalık sonırkap, Ol kuuçındı tñdadı. “Bajı çok boyım baştu bolorgo turum. Ösküs artkan Boydoñ-Kökşin Meniñ curtıma catsa kaydar?..” 705 Kıs-kaanniñ mindiy sözün Albatızı süünip uktı. “Uçurlu sösti aytkan” – dep, Ulus emdi aydıştı. “Ondıy bolzo, oyın-cırgal 710 Edelik – dep, Kıs-kaan ayttı. – Adam ölgöli bir le katap Albatıbıs cırgabagan” – dedi. Caş kelinder kelele, Cañar-kojoñ çöydiler. 715 Kıs-kaandı ebire bazıp, Cañ-çümin cañdadılar. Togus kurın tooloy çeçip, Torko tonın aldılar. Totomoldu söstör aydıp, 720 Togus şańkızın castılar. Aldındağı altın çaçın Altı kelin taradı. Kiyindegi kümüş çaçın Ceti kelin taradı. 725 Toy-cırgal başaldı. Kargan-tijeñ caan ulus Katkı-oyında oturdy. Arakı-çegen suuzınu, Kazı-karta kursaktu, 730 Kalay bergen oturdılar. Koot bazıttu kelinder, Koo caraş boylular Kojon-komut çümdedi. Ceti künge toy boldı, 735 Ceten kalık cırgaldı. Togus künge toy boldı, Toguzon kalık oynadı.	<i>Doğudan geldiler: Altın giyimli alpler Altı taraftan yığıldılar: “Lâfımı, sözümü dinleyin”, diye, Kıs-kaan konuştu. Bütün halk meraklanıp, Konuşmasını dinledi. “Başım yoktu, başlı olacağım. Öksüz kalan Boydoñ-Kökşin Benim yurdumda yaşasa ne olur?..” Kıs-kaan'ın bu sözüne Halk çok sevindi. “Doğru, anlamlı söz söyledi”, diye, Şimdi halk konuştu. “Öyleyse, oyun, eğlence Yapalım, diye, Kıs-kaan söyledi. Babam öldüğünden beri bir defa olsun Halkım eğlenmedi” dedi. Genç gelinler gelerek, Şarkı, türkü söylediler. Kıs-kaan'ın etrafında dolaşıp, Âdetleri yerine getirdiler. Dolanmış dokuz kuşağını çözüp, İpek paltosunu aldılar. Tatlı sözler söyleyip, Dokuz örgüsünü açtılar. Öndeki altın saçını Altmış gelin taradı. Arkadaki gümüş saçını Yedi gelin taradı. Düğün, eğlence başladı. İhtiyar, yaşlı insanlar Eğlenceye katıldı. Rakı, çegen içecekli, Sakadattan yapılmış yemekli, Çakırkeyf olup oturdular. Güzel yürüyüştü gelinler, Uzun güzel gençler, Şarkı, türkü söylediler. Yedi gün toy oldu, Yetmiş türlü halk eğlendi. Dokuz gün toy oldu. Doksan türlü halk oynadı.</i>
***	***
Kıs-kaan la Boydoñ-Kökşin 740 Ekü curtay berdiler. Eptü-cöptü kuuçındı, Eñke-toñko cattılar. Bir katap Baydañ-kökşin: “Añdap barza kaydar?” dedi. 745 Boro-çookırın eertep mindi. Kara tayga kırına	<i>Kıs-kaan ile Boydoñ-Kökşin İkisi birlikte yaşamaya başladılar. Hoş sohbetler edip, Rahat, huzurlu yaşadılar. Bir defasında Boydoñ-Kökşin: “Ava gitsem ne olur?”, dedi. Boro-çookır'ını eyerleyip bindi. Kara dağın kırına</i>

Erke-torko sıynın, Salım bolzo, eş ederge Beri kelgen men edim” – dep, Altın-Çarkas aydıdı.			
Onı ugup, Boydoñ-Kökşin: Boydoñ-Koo sıynım, Boyñ bil – dep unçuktı. – Sanaa-küüniñ kelişse, Sala bereten turuñ” – dedi.	860		<i>Güzel kız kardeşini, Kaderimde varsa, eş almak için Buraya geldim.” diye, Altın-Çarkas konuştu. Onu işiten Boydoñ-Kökşin Kız kardeşim Boydoñ-Koo Sen bilirsin, dedi. Aklın, gönlün ne diyorsa, Onu yap”, dedi. Kız kardeşi Boydoñ-Koo Saygılı sözünü söyledi: “Verecekseniz, veriniz, Ben direnmem.” Bunu işiten Altın-Çarkas Oturduğu yerden kalktı. At direğindeki atına Ayakları yere değmeden koştu. Altın kancadaki bohçayı Yere indirip çözdü. Yedi matara rakıyı Boydoñ-Kökşin 'e verdi. Dağ gibi et doğrayıp, Nehir gibi rakı hazırlayıp, Toy, şenlik başlattılar. Yarışlar, güreşler yaptılar. Dokuz gün toy yaptılar Doyanlar döndüler. Otuz gün oynadılar Şarkılar söyleyip döndüler. Altmış gün şenlik yapıp, Altın-Çarkas döneyim dedi. Ak-boro atını eyerledi. Altın at direğine bağladı. Boro-koñur at getirdi, Boydoñ-Koo 'yu hazırladı. Altın, gümüş giysiyi Altı kat giydirdi. İpek paltoları Dokuz kat giydirdi. Atın önüne Altı bohça bağladı, Onun arkasına Yedi bohça bağladı. Halk toplanıp, Evlileri yolcu etti. “Rahat, huzurlu yaşayın.” deyip, Hayır dua etti... Bir gün Boydoñ-Kökşin Boro-çookır 'ını eyerledi. “Avlanıp dolaşayım.” deyip, Ormana, dağa yöneldi. Yüksek dağın eteğiyle, Büyük nehrin kıyısıyla Rahatça at sürdü.</i>
Boydoñ-Koo sıynı Ulu sözün ugustı: “Berer bolzoor, bergeyeer, Men moynoor emezim”.	865		
Onı ukkan Altın-Çarkas Otırgan cerineñ turup çıktı. Çakıdacağı adına Cerge tiybey, cügürüp bardı. Altın kancada bokçonu Cerge tujürüp çeçip aldı. Ceti tajuur arakını	870		
Boydoñ-Kökşinge tutturğıstı. Tuuga teñdep et tuurap, Suuga teñdep araki cazap, Toy-cırgaldı baştadılar, Möröy-küreş ötkürdiler.	875		
Togus künge toylogondor Toyingılap cangılayt. Odus künge oynogondor Kojoñdojıp bargılayt. Altın künge cırgayla, Altın-Çarkas canar dedi.	880		
Ak-boro adın eertedi, Altın çakığa buuladı. Boro-koñur at ekeldi, Boydoñ-Koonı şıydıdı.	885		
Altın-möñün kiyimdi Altı kattañ kiydirdi. Torko-mancık tondordı Togus kattañ kiydirdi.	890		
Atıñ alın canına Altı bokço böktördi, Onıñ kiyin canına Ceti bokço böktördi.	895		
Albatı-con cuulala, Ayıldulardı atkardı. “Amır-ezen cadaar” – dep, Alkış-bıyan alkadı... Boydoñ-Kökşin bir künde Boro-çookırın eertedi.	900		
“Añdap-kuştap cürbey” – dep, Arka-tuunı köstödi. Caan tuunıñ edegile, Caan talaydıñ caradıla Amırınça cortup cürdi,	905		

Ar-bütkeni şindep cürdi. Kara bulut taygaga Kazaladıp çıgıp keldi. Ayañ tepseñ cer boltır, Altın-kara köl boltır. Altay üstin altı ebire Acıktay berdi Boydoñ-Kökşin. Cerdiñ üstin ceti ebire Şindey berdi Boydoñ-Kökşin. Temene-Koo dep kaanñıñ Curtı emdi köründi. Celbegenneñ kaçıp cürele, Ogo kirgenin sanandı. Cüzün-bazin aytkıladıp, Sürdürgenin eske alındı. Bolçok cürek oktolıp, Boydoñ-Kökşin meñdedi. Atıñ oozın buura tartıp, Aylın köstöp celdirdi. Kıs-kaan onı körüp: “Ne çuguldañdıñ, kayttıñ?” – dep, Kaykap, çoçıp suradı. “Öştü curtın kördim! – dep, Boydoñ-Kökşin candırdı. – Men barar uçurlu, Öçim alar cañdu” – dedi. Togus kat küler tamandu Temir sopogın kiye soktı. Altan togus topçılı Ak şalmarın kiye tarttı. Cüs tanazın topçılap, Altın kamzal tonın kiydi. Alıp-külük tudatan Altın-meeley emdi kiydi. Ay-karagay saadagın Arka-belge cüktendi. Almas bolot üldüzin Kol karızına cıldırđı. Calañ bolgon alakanın Caya tudup, üyine berdi: “Ceti cılđañ canarım” – dedi. Kıs-kaan uçında Kıñıs edip unçuktı: “Tenek-Bökö baatırdı Kojo ne albas? – dedi. – Altın-Çarkas küyüüñdi Kıçırıp albas kaytkañ?” – dedi. “Cañıs boyım bargayım, Ulustı tegin ne şakpıradar?” – dep, Boydoñ-kökşin aydala, Boro-çookır adına minip, Eles edip atandı. Ene altayga açu kiştep, Ercine mal şuñuttı.	910 915 920 925 930 935 940 945 950 955 960	<i>Tabiatı inceledi. Kara bulutlu dağa Atını koşturup çıktı. Burası çıplak tepelikmiş. Altın, kara gölmüş. Altay üstünü altı defa İnceledi Boydoñ-Kökşin. Yerin üstünü yedi defa Araştırdı Boydoñ-Kökşin. Temene-Koo adlı kağanın Yurdu şimdi göründü. Celbegen'den kaçarken, Oraya sığındığını düşündü. Türlü hakaretler işitip, Kovalandığını hatırladı. Yuvarlak yürek sızlayıp, Boydoñ-Kökşin hızlandı. Atın ağzını çevirip, Evine doğru koşturdu. Kıs-kaan onu görüp: “Neye kızdın, ne oldu?” diye, Şaşırıp, ürkererek sordu. “Düşmanın yurdunu gördüm! deyip, Boydoñ-Kökşin cevap verdi. Ben gitmeliyim, Öcümü almalyım” dedi. Dokuz kat bronz tabanlı Demir çizmesini giydi. Altmış dokuz düğmeli Ak pantolonunu giydi. Yüz düğmesini düğmeleyip, Altın işlemeli yeleğini giydi. Alp, yiğit tutan Altın eldivenini şimdi giydi. Çam ağacından sadağını Sirtına yükledi. Elmas, çelik kılıcını Eline aldı. Ova gibi avcunu Eşine uzattı: “Yedi yılda dönerim.” dedi. Sonunda Kıs-kaan Ağzını açıp konuştu: “Bahadır Tenek-Bökö'yü Yanına niçin almıyorsun? dedi, Damadın Altın-Çarkas'ı Niçin çağırılmıyorsun?” dedi. “Ben yalnız gideceğim, İnsanları boş yere niçin telâşlandırayım?” diye, Boydoñ-Kökşin söyleyip, Boro-çookır atına binip, Atlamp gözden kayboldu. Ana Altay'da acı acı kişneyip, Kıymetli at süzüldü.</i>
--	---	--

<p>Taspa çılap çöyülip, Tatazındıy kerildi. Katu taşka tepkende, Kara toozın cada kalat. Kara cerge tepkende, Kara köl kaynap artat. Tereñ talaydı keçkende, Kuyruk tiybey, keçip cadat. Biyik tuunı aşkanda, Tuygak tiybey ajıp cadat. At boyında soodu cok, Atkan oktıy barıp cadat. Er boyında amır cok, Tündü-tüştü barıp cadat. Anayıp la cürüp oturza, Aydıñ-künniñ aldına Ak tuman tura berdi. Caan talay çaybalıp, Caradınañ ajındı. Caan tayga silkinip, Say kumağı tögüldi. Baza la bir körüp turza, Ceti kuçak tayaktı Tenek-Bökö kiynineñ keletti. Altın-Çarkas küyüzi Cuu-cepselin artıngan Baza kojo keletti. “Kaan colı katu – dejip, - Biy colı biyik – dejip, - Cetkerlü öştü curtına Kojo bararga turus” – dep, Olor ekü aydıştı. Alıptardıñ corıgına Altay üsti seleñdeyt. Teñeriniñ tumanı Cerge tujüp, cayıldı. Cer üstiniñ toozını Teñeride kaynadı. Koo-kuyak küzürt tujet, Körnöö-cepsel şıñırt tujet, Kara üldüler kañırt kaynap, Kan-Altayga cañılanat. Boro-çookır at kenete Büdürilip, tura berdi. Sol budın solıy teep, Sol kulakka cer tıñdadı. Oñ budın olıy teep, Ak ayastı tıñday berdi. Onı körgön Boydoñ-Kökşin Oñdop bolboy surap turdı: “Koltıgımnıñ kanadı sen, Kojo cürgen nökörim sen, Ölöristi sestıñ be? Özöristi bildiñ be? –</p>	<p>965</p> <p>970</p> <p>975</p> <p>980</p> <p>985</p> <p>990</p> <p>995</p> <p>1000</p> <p>1005</p> <p>1010</p> <p>1015</p>	<p><i>Kayış gibi çekilip, Pas gibi gerildi. Katı taşı teptiğinde, Ondan kara toz kaldı. Kara yere teptiğinde, Kara göl kaynadı. Derin nehri geçtiğinde, Kuyruğu değmeyip geçti. Yüksek dağı aştığında, Toynağı değmeden aştı. At kendini soğutmadan, Atılan ok gibi gitti. Er kendisi dinlenmeden, Gece, gündüz gitti. Böylece giderken, Aydın, güneşin önüne Ak sis çekildi. Büyük nehir dalgalanıp, Kıyısından aştı. Büyük dağ silkinip, Taşı, toprağı döküldü. Tekrar baktı ki, Yedi kucak bastonlu Tenek-Bökö arkasından geliyordu. Altın-Çarkas damadı Zırhını, silahını yüklenmiş O da birlikte geliyordu. “Kağan yolu katı, deyip, Bey yolu büyük, deyip, Katı düşmanın yurduna Beraber gideceğiz.” deyip, O ikisi konuştu. Alplerin yolculuğundan Altay üstü sallandı. Göğün sisi Yere düşüp, yayıldı. Yer üstünün tozu Gökyüzünde kaynaştı. Zırhlar gümbürdedi, Silahlar şıngırdadı. Kara kılıçlar tıkırdayıp, Kan-Altay'da yankılandı. Boro-çookır at birden Ayağı sürçüp, durdu. Sol budunu sola tepip, Sol kulağıyla yeri dinledi. Sağ buduyla sağı tepip, Gökyüzünü dinledi. Onu gören Boydoñ-Kökşin Anlamayıp sordu: “Sen koltuğumun kanadısın, Sen birlikte gezdiğim arkadaşısın, Öleceğimizi mi sezdin? Yaşayacağımızı mı bildin?</i></p>
--	--	---

<p>“Ölöristi bilbedim, Özöristi sespedim, Barıp catkan colıstı Temene-Koo biliptir. Temir tokpok tudungan Temir-Böközin iyiptir” – Boro-çookır aydıdı. Onoñ arı cüre berdiler. Şuurgandu kırlar ajıp, Şuurmaktu suu keçtiler. Capaş ayıldıñ ejiginde Temir-Bökö kıyın cattı. Ceti üyelü temir tokpok Koştoyında belen cattı. Cortup kelip, at üstineñ Corıkçılar ezendeşti. Tenek-Bökö lö Temir-Bökö Bilijeten ulus boltır. Onı körüp Temir-Bökö Katkırıp, şoodıp keldi: “Bu kargan sogımdı Kaydarga alıp cürgeneer? – dedi. – Çertip le iyze cıgılıp, Çirip kalbay ol” – dedi. Tenek-Bökö açına berdi. Ceti kuçak tayagıla Ceti katap uldap iydi. Cer tayanğan Temir-Bökö Üç temdenip, turup çıktı. Cetker-tübektü soğuş Emdi bolgojin baştala berdi. Ay kanattu kuştar Uyazın taştap, uçkuladı. Ayrı tuygaktu aňdar Turluuzın taştap, bargıladı. Toñ cerler sas bolup, Kazılıp kalğan cadar boldı. Sas cerler töñ bolup, Türülip kalğan cadar boldı. Caan talay çaybalıp, Caradınañ ajıp cadat. Caan tayga seleñdep, Köçkölönip tujüp cadat. Temene-Koonıñ kezeriniñ Cer tayanarı köptöy berdi, Tenek-Bökö külüktiñ Cedip tudarı köptöy berdi. Kenetiyn Boro-çookır Açu-koron kiştep iydi. “Temir-Bököniñ ceñdertkenin bilip, Temene-Koo kaçkan” – dedi. Boydoñ-Kökşin le Altın-Çarkas Attarına türgen mingiledi. Temene-Koogo cedijerge</p>	<p>1020</p> <p>1025</p> <p>1030</p> <p>1035</p> <p>1040</p> <p>1045</p> <p>1050</p> <p>1055</p> <p>1060</p> <p>1065</p> <p>1070</p>	<p>“Öleceğimizi bilmedim, Yaşayacağımızı sezmedim, Gideceğimiz yolu Temene-Koo anlamış. Demir güzr tutan Temir-Bökö’sünü göndermiş.” Boro-çookır böyle dedi. Oradan ileri gittiler. Fırtınalı kırlar aşıp, Üstü buzlu nehirler geçtiler. Bir barakanın kapısında Temir-Bökö yatıyordu. Yedi boğumlu demir güzr Yanında hazır duruyordu. Koşturup gelerek, at üstünden Yolcular selâmlaştı. Tenek-Bökö ile Temir-Bökö Tanış insanlarmış. Onu görünce Temir-Bökö Gülerek, dalga geçti. “Bu kesimlik ihtiyarı Yanınızda niye gezdiriyorsunuz? dedi. Bir fiskeyle yıkılıp, Çürüyüp kalır o.” dedi. Tenek-Bökö öfkeleni. Yedi kucaklık sopasıyla Yedi defa vurdu. Yere dayanan Temir-Bökö Üç kez yekini kalktı. Şiddetli kavga İşte şimdi başladı. Ay kanatlı kuşlar Yuvasını bırakıp, uçup gitti. Ayrı toynaklı hayvanlar Yaylalarını bırakıp gitti. Don yerler bataklık olup, Kazılıp kaldılar. Bataklık yerler tepelik olup, Dürülüp yattılar. Büyük nehir dalgalanıp, Kıyısından aştı. Büyük dağ sallanıp, Göçüp düştü. Temene-Koo’nun yiğidinin Yere düşmesi arttı, Tenek-Bökö pehlivanın Tutup kavraması arttı. Birden Boro-çookır Acı acı kişnedi. “Temir-Bökö’nün yenileceğini anlayıp, Temene-Koo kaçtı” dedi. Boydoñ-Kökşin ile Altın-Çarkas Hemen atlarına bindiler. Temene-Koo’ya yetişmek için</p>
--	---	--

<p>Teñerile uçkuladı. Ceti talay keçire, Altı tayga ajıra Sürüjele, cetkilep keldi. Temene-Koonıñ citkezineñ Boydoñ-Kökşin ala koydı. Kök bulutka ködürip, Kömö-bılça tudup iydi. “Kızıl tınım kıyba! – dep, Kıygıra berdi Temene-Koo. – Buru mendi cok emey, Bu altayga cürgüs” – dedi. “Celbegen bisti sürerde, Bir kilemcıñ cetken bedi? Bala deyle, bazımıp, Aylıñnañ ıgıgara sürgen ediñ. Emdi boyıñdı burula” – dep, Temene-Koo uujadı, Kańça cerdeñ kayrıdı, Kara tuuga sogordo, Kanı-cini çaçıldı. Soguştu cerdi köstögilep, Alıptar oyto mañtattı, Kargan baatırğa bolujarga Kapşay türgen kelgiledi. Temir-Bököni Tenek-Bökö Kajı cerde bojudıptır. Omırtkazın oyo teptir, Kabırgazın kayra teptir. Boyı deze tañkılap, Kıyımınañ cadırı. Altay üstin acıktap, Amıranıp cadırı. Üç alıp tuştajıp: “Öştülerdi ceñdis” – dejet. Bir arkanıñ ağajın Bürte çaap, cuup turat. Temir-Bököniñ söögin Kogı da cok edip örtöp turat. Ceek öştüler cogolıp, Cerdıñ üsti tımıdı. Kök teñeri ayazıp, Köktü Altay carıdı. Albatılar süünip, Ak calańga cuuldılar. Üç baatırdı ködürip, Alkış sözün aytılar. “Kanaydarıs emdi?” – dep, Kalık-con suradı. “Altayaarga canıgar” – dep, Alıptar olorgo ayttı. Albatı-con kıymırıp, Alıptardı üydeşti. İrıska bütpey süünip,</p>	<p>1075</p> <p>1080</p> <p>1085</p> <p>1090</p> <p>1095</p> <p>1100</p> <p>1105</p> <p>1110</p> <p>1115</p> <p>1120</p> <p>1125</p>	<p><i>Gökyüzüyle uçtular. Yedi nehir geçerek, Altı dağ aşarak Takip edip, yettiler. Temene-Koo 'nun ensesinden Boydoñ-Kökşin tuttu. Gök buluta yükseltip, Kavrayıp sıktı. “Kızıl canıma kıyma.” deyip, Temene-Koo bağırdı. Suç bende değıl, Bu bölgede yaşıyoruz.” dedi. “Celbegen bizi kovalarken, Bize niçin acımadın? Çocuk diye hor görüp, Eviden sürüp kovaladın. Şimdi kendini suçla.” diye, Temene-Koo 'yu ezdi, Sayısız yerinden büktü, Kara dağa vurduğunda, Kanı, irini saçıldı. Kavga yerine doğru yönelip, Alpler tekrar at koşturdu. İhtiyar bahadıra yardım etmek için Hızla geldiler. Temir-Bökö 'yü Tenek-Bökö Zaten öldürmüş. Omurgasını tepip parçalamış, Kaburgasını tepip kırmış. Kendisiyse tütün içip, Dönmüş yatıyormuş. Altay üstünü gözetleyip, Yatmış dinleniyormuş. Buluşan üç alp: “Düşmanları yendik.” demişler. Bir ormanın ağacını Kesip yığmışlar. Temir-Bökö 'nün cesedini Közünü bile bırakmadan yakmışlar. Şeytan düşmanlar yok olunca, Yerin üstü rahatladı. Gökyüzü açılıp, Yeşillikli Altay aydınlandı. Halklar sevinip, Ak ovaya toplandılar. Üç bahadırdı kaldırıp, Alkış söz söylediler. “Şimdi ne yapacağız?” diye, Halk sordu. “Altayınıza dönün” diye, Alpler onlara söyledi. Halk hareketlenip, Alplerle vedalaştı. Bu mutluluğa sevinçten inanamayıp,</i></p>
--	---	---

Iylaşkılap turguladı.
“Mındıy cürüm kiji
Bar turbay baza – deşti. –
Ak-carıktıñ üstinde
Aktu ulus bar ok – deşti. –
Attu-çuulu alıptar
Amır catkay – deştiler. –
Albatıga maktadıp,
Iristu catkay!” deştiler.

1130

*Ağlaştılar.
“Bu kader insanda
Olacakmış ha, dediler.
Dünyanın üstünde
Dürüst insanlar da varmış, dediler.
Anlı şanlı alpler
Rahat yaşayın, dediler.
Halkın övgüsünü alıp,
Huzurla yaşayın!” dediler.*